

Temizkan, Meltem, “Kentsel Kimlik Perspektifinde Sinope’nin (Sinop) Adlandırılışına Yönelik Öncül Aktarımlar”, *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11/23, ss.31-39.
DOI: 10.31765/karen.1560745

Bu makale etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektirmemektedir.
This article doesn't require ethical committee permission and/or legal/special permission.

* Araştırma Makalesi / Research Article

** Dr. Öğr. Üyesi,
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Osmaniye/TÜRKİYE
✉ meltemtemizkan@osmaniye.edu.tr
ORCID : 0000-0001-8980-0642

Anahtar Kelimeler: Sinope, Mitoloji, Amazon, Asopos, Antik Kaynaklar

Keywords: Sinope, Mythology, Amazon, Asopos, Ancient Sources

KENTSEL KİMLİK PERSPEKTİFİNDE SİNOPE’NİN (SİNOP) ADLANDIRILIŞINA YÖNELİK ÖNCÜL AKTARIMLAR*

Meltem TEMİZKAN**

Öz: Sinope (Sinop), Karadeniz Bölgesi’nin kıyı şeridinde yer alan ve Boztepe Yarımadası’nın üzerine kurulan antik kentlerden biridir. Boztepe Yarımadası’ndaki doğal limanların kentin kuruluş gerekçelerinden biri olarak görüldüğü bilinmektedir. Anadolu coğrafyasının kuzeyindeki en uç noktayı oluşturan Sinope, liman kenti özelliğiyle Karadeniz Bölgesi’nden Ege ve Akdeniz’e gerçekleştirilen ticari faaliyetlerin yürütülmesine olanak tanımıştır. Kentin kuruluşuyla gelişen süreç isimlendirilmesine yönelik birtakım görüşleri de beraberinde getirmiştir. Buna karşın bölgenin kent görünümü öncesinde de adlandırılışına dair kayıtlar mevcuttur. Kentin isimlendirmesine yönelik bulgular antik kaynaklarda yer edinmiş ve Sinope’nin adlandırılışı bu kaynaklarda mitik anlatımlara dayandırılmıştır.

Mitik aktarımlar, kent adlandırmalarında başat güç unsurları olarak değerlendirilmiş ve bu aktarımlarda tanrısal varlık imgelerinden yararlanılarak kentsel varoluş sürecinin güç sembolleri vurgulanmıştır. Gücün temel sembolleri olarak değerlendirilen tanrısal işaretler, kentleşmenin ve buna dayalı olarak kent kültürünün oluşumuna ve şekillenmesine katkı sağlayan unsurları ifade etmiştir. Bu unsurlar, Sinope’nin kentsel kimlik perspektifinde adını mitolojide kadınlardan oluşan ve savaşçı ulus olarak nitelendirilen Amazonların bir prensesinden ya da Tanrı Asopos’un kızlarından birinden aldığı söylemlerine zemin hazırlamıştır. Bu çalışmada Sinope kentinin isimlendirilmesindeki güç unsurları antik kaynakların yanı sıra modern literatür incelenerek değerlendirilmeye alınmıştır.

ANTECEDENT TRANSMISSIONS FOR THE NAMING OF SİNOPE (SİNOP) IN THE PERSPECTIVE OF URBAN IDENTITY

Abstract: Sinope (Sinop) is one of the ancient cities located on the coastline of the Black Sea Region and founded on the Boztepe Peninsula. It is known that the natural harbours on the Boztepe Peninsula were seen as one of the reasons for the foundation of the city. Sinope, which constitutes the most extreme point in the north of Anatolia, enabled the commercial activities carried out from the Black Sea Region to the Aegean and Mediterranean with its harbour city feature. The process that developed with the foundation of the city brought along some opinions on its naming. On the other hand, there are records of the naming of the region before the appearance of the city. The findings regarding the naming of the city were found in ancient sources and the naming of Sinope was based on mythical narratives in these sources.

Geliş Tarihi / Received Date: 03.10.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date: 26.05.2025

Mythic transmissions have been considered as the dominant power elements in urban naming, and in these transmissions, the power symbols of the urban existence process have been emphasised by making use of the images of divine beings. The divine signs, which are considered as the basic symbols of power, expressed the elements that contributed to the formation and shaping of urbanisation and urban culture based

on this. These elements paved the way for the discourse that Sinope was named after a princess of the Amazons, a warrior nation consisting of women in mythology, or one of the daughters of the god Asopos in the perspective of urban identity. In this study, the power elements in the naming of the city of Sinope are evaluated by analysing ancient sources as well as modern literature.

Giriş

Anadolu'nun en kuzey noktasında, Karadeniz (*Pontos Euxeinus*) Bölgesi'nin kıyı şeridinde yer alan Sinope (günümüzdeki Sinop) Boztepe Burnu/Yarımadası'nın üzerine kurulan antik kentlerden biridir.¹ Kent doğuda Samsun, güneyde Çorum, batıda Kastamonu kuzeyde ise Karadeniz ile çevrelenmiştir. Karadeniz'e paralel doğrultuda uzanan Küre (İsfendiyar) Dağları bu kenti ikiye bölmektedir. Kentin en yüksek noktasını ise Zindan Dağı (1730 metre) oluşturmaktadır.²

Antikçağ'da Paphlagonia Bölgesi'nin sınırları içerisinde yer alan Sinope'nin tam anlamıyla sınırları bilinemese de kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Olgassys (İlgaz) Dağı, doğusunda ise Halys (Kızılırmak) Nehri'nin bulunduğu sanılmaktadır.³ Sinope, Anadolu'nun kuzeyindeki en uç nokta olan İnceburun'un doğu tarafına doğru gelişim göstermiş ve liman kenti özelliğini kazanmıştır. Bu sayede Yunan/Hellen kolonizasyon döneminde (MÖ 750-550)⁴ Karadeniz'deki ticari faaliyetlerin yürütülmesinde öncü olmuştur.⁵

Kentin Hellen kolonizasyonu öncesine bakıldığında MÖ XIV. yüzyılda savaşçı kavimlerden biri olarak bilinen Gaşkaların etki alanında kaldığı ayrıca bu dönemde Hitit metinlerinde geçen *Sinuua/Sinuwa* kentinin Sinope ile aynı yer olabileceği düşünülmüştür.⁶ Sinope bölge ekonomisinin balıkçılık faaliyetlerine dayanmasının da "*S(wa)-İnuwa*" adlandırmasına yol açtığı mevcut görüşler arasındadır. Nitekim bu isimlendirmenin "*Balıkyurdu*" anlamı taşıdığı da bilinmektedir.⁷ Ancak Sinope'ye kentsel kimlik özelinde bakıldığında kuruluş mitosuna dikkat çekmek gerekmektedir. Bu mitos çerçevesinde ve sonrasında Miletosluların gelişile birlikte kent kimliğini kazanmaya başladığı görülen Sinope'nin kuruluşu ve isminin kökenine ait öncül izler, çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır.

1. Sinope Kenti'nin Kuruluş Mitosu

Sinope'nin kentsel kimlik perspektifinde anıldığı dönem, Yunan/Hellen kolonizasyonu ile birlikte şekillenmeye başlamaktadır. Bu kolonizasyon faaliyetleriyle gelişim gösteren kent, yukarıda da ifade edildiği üzere Karadeniz Bölgesi'ndeki ticaretin yürütülmesinde etkin durumda gözükmiştir.⁸ Kentin MÖ 7. yüzyılda Miletoslular tarafından kurulduğu Antik yazar Strabon'un şu tümcelerinden anlaşılmaktadır:⁹

¹ Robinson, 2009: 126; Doonan, 2004: 1; Koçak, 2003: 703.

² Esemeli, 1990: 1; Koçak, 1993: 9.

³ Ksen., *Anab*, 6. 1. 14; Robinson, 2009: 129-130; Koçak, 1993: 42; Umar, 1993: 732. Kentin Karadeniz sahil kesimindeki ticari önemi için bkz. Leaf, 1916: 4; Temizkan, 2024: 993-1004.

⁴ Mansel, 1971: 155-161; Memiş, 2019: 252-257; Memiş-Bülbül, 2019: 183-188.

⁵ Esemeli, 1990: 3; Temizkan, 2024: 995. Kolonizasyon dönemiyle ilgili detaylar için ayrıca bkz. İplikçioğlu, 2015: 24-26.

⁶ Umar, 1993: 342. Dönmez, bu söylemin isim benzerliğinden kaynaklandığını ve arkeolojik ile filolojik kaynaklar doğrultusunda tam anlamıyla netlik kazanmadığını söylemektedir. Dönmez, 2004: 11-12.

⁷ Umar, 1993: 342; 732.

⁸ Erzen, 1956: 69.

⁹ Strabon, *Geographika*, XII. 3. 11; Temizkan, 2024: 996.

“Sonra, Sinope’ye gelinir. Burası Armene’den elli stadion uzaklıktadır; dünyanın o kısmındaki kentlerden en önemlisidir. Bu kent Miletos’lular tarafından kurulmuştur; burada bir deniz üssü kurmak suretiyle kent, Kyaneai berisindeki denizlere egemen oldu ve hatta Kyaneai’nin ötesinde bile Hellenlerle beraber birçok mücadelelere katıldı...”

Sinope’nin Miletos kolonisi olarak faaliyet göstermesiyle gelişen süreç bir liman kenti olarak anılmasını da sağlamıştır. Ancak Sinope kentinin kuruluş mitosu Miletoslulardan önce de bölgede bir yerleşim olduğunu vurgulamıştır. Bu mitos çerçevesinde Sinope’de yaşayan halkın kent kuruluşunu Herakles’in yakın arkadaşı ve Argonautlardan (Argo Gemicileri) biri olarak bilinen Thessialı (Teselya/Yunanistan) Autolykos’a atfettikleri görülmüştür.¹⁰ Bu bağlamda Argonautlar üzerinde durulması önem arz etmektedir.

Argos Bölgesi’nde (Yunanistan’ın güneydoğusu) yerleşim gösteren Yunanlar, Danaolar ya da Argoslular olarak tanımlanmıştır. Mitolojik anlatımlarda Argosluların Kolkhis’te (Gürcistan) bulunan Altın Postu ele geçirmek için inşa ettikleri Argo gemisi ile sefere çıktıkları ve bu sefere çıkanlara da Argonautlar denildiği aktarılmıştır.¹¹ Altın Postun ise Yunanistan’dan Karadeniz’deki Kolkhis ülkesine giden kanatlı bir koçun pöstekisi/postu olduğuna inanılmaktadır. Argo gemisinin elli beş kürekli olduğu ve hızıyla ün sağladığı da bilinmektedir. Bu gemiyi yapan kişinin Argos isminde bir gemi ustası olduğu söylenilmektedir. Gemi ustası Argos’un yanı sıra sefere katılan kişilerin arasında İason, dümenci Tiphys, ozan Orpheus, İdmon, Amphiaraios ve Mopsos adlı kahinler, Boreas’ın oğulları Kalais ve Zetes, Kastor ve Polydeukes, Peleus ve Telamon, Meleagros ile Herakles bulunmuştur. Ayrıca bu kişilerin arasında Thessialı Autolykos’un da yer aldığı söylenilmektedir.¹² Antik yazar Strabon, Thessialı Autolykos’un bu sefer sonrasında Sinope kentini ele geçişini şu tümcelerle aktarmaktadır:¹³

“Onun, İason’la seyahate gidenlerden ve bu yeri alanlardan biri olduğu zannedilir...”

Antik yazar Plutarkhos ise Thessialı Autolykos’un kökeni ile ilgili aktarımlarda bulunarak ayrıca Amazonlara karşı gerçekleştirilen bir seferden bahsetmiş¹⁴ ve bu seferin ardından Sinope kentinin Autolykos tarafından ele geçirilişini şu şekilde aktarmıştır:¹⁵

“Autolykos’un Herakles’le birlikte Tesalya’dan Amazonlara karşı sefere çıkanlardan biri olduğu söylenir, Deimachus’un¹⁶ oğludur. Dönüş yolculuğunda Demoleon ve Phlogius’la birlikte gemisini kaybetmiş ve Chersonesus’ta Pedalion denilen yerde batmıştı; ama kendisi silahları ve yoldaşlarıyla birlikte kaçtı ve Sinop’a gelerek kenti Suriyelilerin elinden aldı.”

Thessalia’dan hareketle Amazonlara karşı da mücadele içerisinde gözükenden biri olan Autolykos’un, gemisinin geri dönüş yolunda fırtına nedeniyle Kırım Yarımadası açıklarında battığı buna rağmen yakın arkadaşları Demoleon ve Phlogis¹⁷ ile birlikte kurtulduğu ve Sinope kentine geldiği söylenilmekte ve Sinope’de yerleşim gösteren Autolykos’un bölge halkını da arkadaşlarıyla birlikte yerinden etmiş olduğu anlatılmaktadır. Plutarkhos’un ifadesinde kastedilen bölge halkından oluşan Syrialıların ise Leukosyrialılar “Beyaz Syrialılar” olduğu düşünülmektedir. Kappadokia kökenli Leukosyrialıların Tanrı Apollon’un oğlu Syros’un soyundan geldikleri ayrıca Pteria yakınlarında yerleşim gösterdikleri sanılmaktadır.¹⁸ Bu kapsamda

¹⁰ Autolykos’un yanı sıra Miletoslu Kos, Habrondos ve Kretines’in de kentin kurucuları oldukları söylenilmektedir. Bu durum kentin MÖ 782 yılındaki Kimmer istilasından önce ilk kolonizasyon dönemine işaret etmektedir. Pseudo-Scymnus, 945; 950; Robinson, 2009: 149; Koçak, 1993: 45-46.

¹¹ Yıldız ve Acar, 2021: 76. Argonautlar hakkında detaylar için bkz. Rodoslu Apollonius, *Argonautika*, I-IV; Apollodoros, *Bibliotheka*, II. VII. 16-28; Can, 2022: 246-254.

¹² Erhat, 2007: 51-52.

¹³ Strabon, *Geographika*, XII. 3. 11.

¹⁴ Argonautların Kolkhis’e varmadan Amazonlar ile karşılaştıkları söylenilmektedir. Erhat, 2007: 32-33.

¹⁵ Plutarkhos, *Lucullus*, 23. 5.

¹⁶ Triikka (Tırhala/Yunanistan) soylularından biri olarak bilinmektedir. Rodoslu Apollonius, *Argonautika*, II. 955.

¹⁷ Demoleon ve Phlogius, Autolykos’un kardeşleri olarak da anılmaktadır. Rodoslu Apollonius, *Argonautika*, II. 955.

¹⁸ Pseudo-Scymnus, 940; Herodotos, I. 72; 76; Yurdakul, 2020: 75; 78.

bölge halkının Boiotialı Irmak Tanrısı Asopos'un kızı Sinope'nin ve Tanrı Apollon'un oğlu olarak bilinen Syros'un¹⁹ soyundan geldikleri iddia edilmiştir. Antik yazar Plutarkhos anlatımlarında şu ifadelerle yer vererek Sinope'de yaşayan yerli halkın kökeni hakkında aktarımda bulunmuştur:²⁰

“Kenti ele geçiren bu Suriyeliler, söylendiğine göre, Apollon'un oğlu Syros ile Asopos'un kızı Sinope'nin soyundan geliyorlardı.”

Yukarıdaki anlatımlardan da anlaşılacağı üzere, bölgede yerleşim gösteren yerel halk kendisini Tanrı Asopos'un kızı Sinope ile ilişkilendirmektedir. Bu ilişkilendirme Sinope'nin oğlu Syros'tan kaynaklanmıştır. Tanrı Apollon'un, Irmak Tanrısı Asopos'un kızı Sinope'yi Syria'dan Karadeniz'e kaçırdığı ve oğulları Syros'un dünyaya geldiği anlatılmaktadır. Bu kapsamda Syros, bölgedeki yerel halk olarak bilinen Syrialıların da atası kabul edilmiştir.²¹ Bu durum kentin adlandırılışının mitik hikayelere dayandırıldığını ve Miletoslular tarafından kolonileştirmenin öncesinde de kentin Sinope adıyla anıldığına dair görüşleri beraberinde getirmiştir. Ancak mitik aktarımlardan Sinope'nin kuruluşunun Argonautların efsanevi seferi ile bağlantılı gözüktüğü de anlaşılmaktadır. Sinopeliler, Thessialı Autolykos adına kentte heykeller diktirmiş dahası onu tanrı statüsüne yükseltmiş ve yüceltmişlerdir.²² Strabon bu konuya dikkat çekerek Autolykos'un kentteki önemini şu şekilde ifade etmiştir:²³

“...kentin kurucusu olarak kabul edilen ve bir tanrı gibi saygı gören Autolykos'un heykelini aldı. Kentte ayrıca Autolykos'un kehanet merkezi vardı.... böylece sonradan bu yerin doğal üstünlüklerini ve oturanların zaafa düştüklerini gören Miletos'lular burayı kendilerine mal ettiler ve kolonistler yolladılar...”

Plutarkhos, kentte bulunan Autolykos heykelinin heykeltıraş Sthenis tarafından yapıldığını söylemektedir.²⁴ Kentin kuruluş mitosunda Autolykos'un etken durumda olduğu gözüксе de Autolykos'tan önce de bir yerleşimin olduğu açıktır.

2. Sinope Kenti'nin İsimlendirilmesine Dair Tartışmalar

Kentlerin varoluş sürecinde çeşitli unsurların etkin bir rol oynadığı ve bu unsurların aynı zamanda birtakım öğeleri de içinde barındırdığı düşünülmektedir. Aslına bakılacak olursa, bu öğeler mitik anlatımların şekillenmesini de sağlamıştır.²⁵ Yunanca *Mythos* (Hikaye) ile *Logos* (Söz) kelimelerinden türetilen ve halkların inandıkları tanrılar, kahramanlar, periler ve devler gibi olağanüstü varlıklardan bahseden Mit (*mythe*) kavramı, olayların nasıl ve ne şekilde meydana geldiğini aktaran olaylar bütünü olarak biçimlenmiştir.²⁶ Mitsel öğelerle perçinlenen ve bütünsel bir yaklaşımla olayları aktaran bu mitler ayrıca kentlerin ne şekilde ve niçin kurulduklarını ifade etmiş ve isimlendirilmesinde rol oynamışlardır.²⁷ Bu noktada Sinope kentinin adlandırılışında da mitik anlatımlar kendini görünür kılmıştır. Bu aktarımlarda etkin unsur, yukarıda da ifade edildiği üzere, Boiotialı Irmak Tanrısı Asopos'un kızı “*Su Perisi*” Sinope olarak gözüксе de ayrıca Asur Tanrısı Sin'in ve Amazon prenseslerinden birinin de bu isimlendirilmede rol oynadığı düşünülmektedir.

¹⁹ Kappadokia'da tapınılan Anadolu kökenli “Güneş Tanrısı” olduğu tahmin edilmektedir. Yurdakul, 2020: 75.

²⁰ Plutarkhos, *Lucullus*, 23. 6.

²¹ Yurdakul, 2020: 75; 78.

²² Robinson, 2009: 146-147; Koçak, 1993: 45-46.

²³ Strabon, *Geographika*, XII. 3. 11; Temizkan, 2024: 997.

²⁴ Plutarkhos, *Lucullus*, 23. 4.

²⁵ Blok, 1996: 86.

²⁶ Can, 2022: 17.

²⁷ Blok, 1996: 81; 84.

Asur'da tapınım gören Ay Tanrısı Sin'den kaynaklandığı düşünülen Sinope adlandırmasının Asur-Anadolu ilişkisine dayandığı söylenilmektedir.²⁸ Çünkü Anadolu'da Ay kültünden geliştirilmiş bir inanış, "Men"²⁹ adı altında tapınım görmüştür. Karadeniz Bölgesi'nde de bu tapınım önem verildiği sanılmaktadır.³⁰ Men'in Asur Tanrısı Sin ile benzerlikleri de mevcuttur. Bu kapsamda Sinope'de Ay tapınının olduğu ve kent adının Sin kelimesinden türeyerek şekillendiği düşünülmüştür.³¹ Arkeolojik veriler ile kanıtlanamasa da bir diğer görüş Amazon prensesinden kaynaklanmıştır. Bu bağlamda Amazon kadınlarının üzerinde durulması gerekmektedir.

Amazon kadınları Savaş Tanrısı Ares ile Harmonia ya da Aphrodite'nin kızları olarak bilinmektedir.³² Antik yazarlardan Herodotos, Amazon kadınlarıyla ilgili anlatımlarında onların ne denli güçlü ve savaşçı olduklarını şu şekilde aktarmaktadır:³³

"Skythler bunlara Oiorpata derler, yani Yunanca karşılığı erkek öldürenler-çünkü Skyth dilinde oior erkek demektir, pata da öldürmek-savaş açan Yunanlılar diye anlatırlar, Thermodon savaşını kazandıktan sonra, canlı olarak yakaladıkları Amazonları üç gemiye doldurup denize açılmışlar; Amazonlar açık denizde erkeklerin üzerine atılıp döne döne öldürmüşler..."

Amazon kadınlarının tıpkı bir erkek gibi savaştıkları ve kendi hegemonyalarını oluşturdukları Homeros'tan da öğrenilmektedir.³⁴ Savaşçı özellikleri ile bilinen Amazon kadınları ok ve yayın yanı sıra "labrys" adlı iki ağızlı baltayı ustalıklı kullanmışlardır. Ayrıca memesiz kadınlar olarak nitelendirilen Amazonların bu şekilde anılmalarındaki asıl neden, oku atarken gerilen yayı göğüslerine rahatça dayayabilmek maksadıyla sağ memelerini kesmelerinden kaynaklanmaktadır.³⁵ Bu savaşçı kadın topluluğunun Karadeniz'in güneyinde Thermodon (Terme Çayı/Samsun) kıyısında bulunan ve günümüz Anadolu coğrafyasında Çarşamba ile Ünye arasında yer alan Terme (Themiskyra) bölgesinde yaşadıkları tahmin edilmektedir.³⁶ Erkekleri köle olarak kullandıkları düşünülen bu kadın topluluğunun başında bir ana kraliçe bulunmuştur.³⁷

Amazon kadınlarının Troya Savaşı'na³⁸ katıldıkları ve bu esnada kraliçeleri Penthesilea'nın önderliğinde Troyalıların yanında mücadele ettikleri anlatılmakta ve bu savaşın kahramanları olarak yer aldıkları belirtilmektedir. Özellikle Kraliçe Penthesilea ay şeklinde bir kalkan taşıyarak bu savaşta etkin bir rol üstlenmiş ve bir tanrıça kadar güçlü ve güzel olarak tanımlanmıştır.³⁹ İşte savaşçı dişil güç unsurları olarak bu Amazon kadınlarının, Yunan/Hellen kentlerinin kuruluşunda ve isimlendirilmesinde rol oynadıkları, ayrıca bu durumun mitsel öğelerini oluşturdukları düşünülmektedir. Etkin güç unsurlarını oluşturan bu mitler, kent halklarına aidiyet duygusunu da aşılacaktır.⁴⁰

Amazon kadınları tarafından kurulduğu düşünülen kentler ise Ege kıyılarında günümüz İzmir ili ve yakınlarında kurulan Pitane, Myrina, Kyme, Gryneion ve Smyrna olarak bilinmektedir.⁴¹ Böylelikle savaşçı kadınlar olarak bilinen bu topluluğun antik dünyadaki güç unsurlarından

²⁸ Robinson, 2009: 147; Esemeli, 1990: 5.

²⁹ Men hakkında detaylar için bkz. Türkan, 2012: 333-348.

³⁰ Esemeli, 1990: 10.

³¹ Ay Tanrısı Men, özellikle Pontoslar zamanında tapınım görmüştür ancak bölgede daha erken tarihlerdeki tapınımı arkeolojik veriler doğrultusunda kanıtlanamamıştır. Türkan, 2012: 338. Tanrı Men, Anadolu'da ziyadesiyle Frigler ile ilişkilendirilmektedir. Erzen, 1953: 1-14.

³² Rodoslu Apollonius, *Argonautika*, II. 990; Erhat, 2007: 32; Temür, 2012: 69.

³³ Herodotos, *Historia*, IV. 110.

³⁴ Homeros, *İlyada*, III. 189, VI. 186. Amazon kadınları hakkında detaylar için ayrıca bkz. Herodotos, *Historia*, IV. 110-115, 117.

³⁵ Erhat, 2007: 32; Dowden, 1997: 97; Can, 2022: 220.

³⁶ Temür, 2012: 70; Can, 2022: 200-201.

³⁷ Erhat, 2007: 32.

³⁸ Troya Savaşı hakkında geniş bilgi edinmek için bkz: Homeros, *İlyada*; Memiş, 2012: 113-130; Memiş, 2009: 43-50; Memiş, 2022: 135-138. Memiş, 2021: 362-367; Memiş, 2019: 231-234.

³⁹ Can, 2022: 339-341.

⁴⁰ Blok, 1996: 81; Çam, 2015: 71.

⁴¹ Erhat, 2007: 33. Küçük Asya'da Amazonların kentlerdeki isim rolleri hakkında ayrıca bkz. Blok, 1996: 81-99.

birini teşkil ettiği anlaşılmakta ve Sinope kentinin isimlendirilmesinde de rol oynamış olabilecekleri söylenilmektedir.⁴² Amazonların Sinope kentine coğrafi olarak yakınlığı ise dikkat çekicidir.⁴³ Pseudo-Scymnus, Sinope'deki yerel halkın Syrialılar olduğunu söylemekteyse de kentin ismini bir Amazon prensesinden aldığını şu şekilde anlatmaktadır:⁴⁴

“Sonra Sinope kenti gelir, Amazonlardan biriyle anılan, bunların yakınındaki bölgeyi bir zamanlar soylu Syrialılar iskân ederlerdi...”

Antik yazarlardan Arrianos ise kentin Miletoslular tarafından koloni kent olarak kurulduğunu ancak adını bir Amazon prensesinden aldığını aktarmaktadır.⁴⁵ Bu Amazon prensesinin Sinova olabileceği düşünülmektedir.⁴⁶ Ancak bu prensesin adının Sinope olabileceği de sanılmaktadır. Aynı zamanda Amazon prensesinin Sanape olarak adlandırılmış olabileceği söylemleri de mevcuttur. Ancak Sanape isminin Sin kökünden türetilmemesi bu görüşe şüpheyle yaklaşılmasına neden olmuştur. Bu görüşün ortaya çıkmasındaki asıl neden, Pontos Bölgesi'ne kaçan ve bir kral ile evlendiği düşünülen bir Amazon prensesinin halk tarafından Sanape olarak anılmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum kentin öncelikle Sanape daha sonra ise değişime uğrayarak Sinope olarak adlandırıldığı yaklaşımlarını beraberinde getirmiştir.⁴⁷ Bu aktarımlardan Sinope kentinin adlandırılmasında Amazon kadınlarının rol oynadığı düşünülse de “*peri*” olarak nitelendirilen ve tanrıça statüsünde kent isimlendirmelerinde etkin oldukları düşünülen Nymphalardan⁴⁸ biri olan Irmak Tanrısı Asopos'un kızı Sinope ağır basmaktadır. Çünkü Sinope kent adlandırmasının hem yerli halkın etkisiyle hem de bölgeye kentsel kimlik kazandıran Miletosluların yerleşmeleriyle birlikte gelişim göstermiş olabileceği kabul edilebilir ve desteklenebilir bir görüşü yansıtmaktadır. Yerel halkın, Tanrı Asopos'un kızı Sinope'nin oğlu Syros'un soyundan geldiğine dair anlatımlar da bu görüşü destekleyen temel öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda ismin kökeni, bölgedeki Miletosluların kolonizasyon süreciyle bağlantılı gözükmektedir.⁴⁹ MÖ 7. yüzyıldaki kolonileştirme süreciyle birlikte Miletosluların kente Sinope adını verdikleri, böylelikle ticari liman özelliğine sahip bulunan Sinope'nin, diğer liman kentlerinden ayrımının bu isimle amaçlandığı sanılmakta ve bu durum isimlendirmeye dair bir diğer ögeyi oluşturmaktadır.⁵⁰ Bu aktarımların her biri arkeolojik verilerle kanıtlanamasa da antik ve modern literatürde yer edinmiş ve kentin güç unsurlarıyla birlikte, gerek ticari gerekse sosyo-kültürel bağlamda etkinliğinin artmasına zemin hazırlamıştır. Ancak Sinope'nin kent görünümü ve buna dayalı olarak kolonizasyon öncesi dönemde de adlandırılışına dair birtakım görüşlerin olduğu unutulmamalıdır. Nitekim Karadeniz kıyılarının Hellenleşme süreci MÖ 7. yüzyıla dayansa da bölgedeki yerleşimler çok daha eskiye, Erken Tunç Çağı'na değin uzanmaktadır. Bu bağlamda, Sinope isminin Yunan öncesi dönemde Anadolu kökenli bir yerli dilde anılmış olduğu da mümkün görünmektedir. Bu eksende Hititler döneminde bölgesel kapsamda varlığını gösteren bu kentin adlandırılışında Hint-Avrupa dilinin etken olabileceği düşünülmektedir. Yukarıda da bahsi geçtiği üzere bölgenin isimlendirilmesinde “*Sinuwa/Sinova*” aktarımı mevcuttur. Bu aktarımların Anadolu yerli halklarından biri olarak bilinen Luwilerin yer adlarının son ekiyle (“-uwa”) benzeştiği görülmektedir. Bu kapsamda isimlendirilmenin Hellen kolonizasyon dönemi öncesinde yerli Anadolu dillerinden esinlenmiş olabileceği de tartışmaya açıktır. Dahası bu isimlendirmenin Hellen kolonizasyon döneminde değişime uğradığı

⁴² Yıldırım, 2020: 394.

⁴³ Braund, 2012: 17.

⁴⁴ Pseudo-Scymnus, 940; Robinson, 2009: 46.

⁴⁵ Arrianus, *Periplus*, 113.

⁴⁶ Esemeli, 1990: 5.

⁴⁷ Blok, 1996: 84; Braund, 2012: 17-18; Yıldırım, 2020: 398. Can, 2022: 509.

⁴⁸ Peri olarak nitelendirilen bu Nymphaların Zeus, Hermes, Apollon, Dionysos gibi tanrılarla ilişkileri olduğu belirtilmiştir. Erhat, 2007: 219.

⁴⁹ Esemeli, 1990: 5; Doonan, 2004: 1.

⁵⁰ Doonan, 2004: 1.

da sanılmaktadır. Bu değişimin, “Sin” kelimesine eklenen Luwice “-uwa” ekinin, Hellenleştirme kapsamında “-opa/ope” ekine dönüştürülmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.⁵¹

Sonuç

Antikçağ'da kent adlandırmaları belirli güç unsurlarına dayalı anlatımlar ile şekillendirilerek, kentlerin siyasi ve ekonomik kazanımlarının yanı sıra sosyo-kültürel bağlamda zenginleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu anlatımlar ile birlikte tanrısal varlıkların bölgedeki güç unsurları olarak gösterilmesi, kentleşme sürecinin güvence altına alınmak istenmesinden kaynaklanmıştır. Sinope kentinin kuruluş mitosu ile birlikte adlandırılışına dair söylemlerde de bu durum açıkça kendini göstermektedir. Kent adlandırmasıyla ilgili farklı görüşler ortaya çıkmış olsa da Sinope adının mitik hikayelere dayandırıldığı görülmektedir. Bu anlatımlarda özellikle Amazon kadınlarına ve Tanrı Asopos'un kızına dikkat çekilmektedir. Amazon kadınlarının kent yakınlarında yerleşim göstermelerinin yanı sıra savaşçı dişil güç unsurları olarak değerlendirilmesi bu anlatımlara zemin hazırlayan öğeler olarak nitelendirilmiştir. Ancak Sinope kentinin adlandırılışında kabul gören görüş Irmak Tanrısı Asopos'un kızı Sinope'dir. Nitekim bu anlatım hem yerel halkın kökeni ile hem de bölgeye sonradan yerleşen Miletoslular ile uyumlu gözükmektedir. Miletosluların gelişiyile birlikte kent görünümü şekillenmiş, bu görünümde ise Sinope Karadeniz Bölgesi'nden Ege ve Akdeniz kıyıları dahil olmak üzere, Kırım Yarımadası'na yürütülen ticari faaliyetlerin merkezini oluşturmuştur. Tüm bu faaliyetler ile birlikte gelişen kentsel görünüme rağmen, Sinope'nin adlandırılışındaki ana etmenlerin tanrısal varlıklara başvurularak şekillendiği anlaşılmaktadır. Ancak siyasi, ekonomik ve kültürel bağlamda güç elde etmek isteyen kentin, Hellen kökenli bir su perisi ile anılması, Antik dünyadaki yerini sağlamlaştırma arzusundan kaynaklanmış olabilir. Bu aktarımlar, Sinope kent isimlendirmesine dayalı görüşlerin Hellenleştirmeye yönelik kent algısıyla biçimlendiğini göstermektedir. Ancak Hellenleşme öncesinde de bölgede bir yerleşim ve adlandırmanın olduğu unutulmamalıdır. Dahası bu adlandırmanın Hellen kolonizasyonu dönemine etki etmiş olabileceği de görüşler arasındadır.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Apollodoros, *Bibliotheka*

Kullanılan Metin ve Çeviri: *Apollodoros, Bibliotheka Yunan Mitolojisi, Sunuş, Ekler ve Notlar*, James George Frazer, Çev. Nur Nirven, Pinhan Yayıncılık, Basım, İstanbul, 2020.

Arrianus Periplus

(Arrianus, Periplus Ponti Euxini)

Kullanılan Metin ve Çeviri: *Arrianus, Periplus Ponti Euxini*, Arslan, M. (2005). *Arrianus'un Karadeniz Seyahati (Arriani Periplus Ponti Euxini)*, Odin Yayıncılık, İstanbul.

Homer, *İlyada*

Kullanılan Metin ve Çeviri: Homer, *İlyada*, Eski Yunanca Aslından Çevirenler: Azra Erhat-A. Kadir, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, XIV. Basım, İstanbul, 2020.

Herodotos, *Historia*

Kullanılan Metin ve Çeviri: Herodotos, *Tarih*, Çev. Ökmen, Türkiye İş Bankası Yayınları Kültür Yayınları, XVII. Basım, İstanbul 2020.

⁵¹ Umar, 1993: 519; 652.

Ksen., <i>Anab.</i>	Kullanılan Metin ve Çeviri: Ksenophon, <i>Anabasis Onbinlerin Dönüşü</i> , Çev. Ari Çokona, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, V. Basım, İstanbul 2020.
Plutarch	Kullanılan Metin ve Çeviri: <i>Plutarch's Lives</i> . With an English Translation by Bernadotte Perrin. Cambridge, MA. Harvard University Press. London. William Heinemann Ltd. 1914.
Pseudo-Scymnus	Kullanılan Metin ve Çeviri: Anonymus, (Khioslu Skymnos'a Ait Olduğu Söylenen) Anonymus Periegesis. Çev. Ş. Kileci. Libri II (2017) 56-127.
Rodoslu Apollonius, <i>Argonautika</i>	Kullanılan Metin ve Çeviri: Rodoslu Apollonius, <i>Argonautika [Argo Denizcileri]</i> , Çev. Nur NirvenPinhan Yayıncılık, İstanbul 2019.
Strabon, <i>Geographika</i>	Kullanılan Metin ve Çeviri: Strabon, <i>Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII-XIII-XIV)</i> , Çev. Prof. Dr. Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2000.

Modern Kaynaklar

- Bağdatlı Çam, Fatma (2015), "Avrasyalı Atlı-Savaşçı Kadınlar Amazonlar'ın Gerçekliği Üzerine Yeni Gözlemler", *Höyük*, 8, 71-94.
- Blok, H. Josine (1996). "A Tale of Many Cities Amazons in the Mythical Past of Greek Cities in Asia Minor", *Proof and Persuasion: Essays on Authority, Objectivity and Evidence*, Ed: Suzanne Marchand-Elizabeth Lunbeck, Brepols, Turnou, 81-99.
- Braund, David (2012), "Myth and Ritual at Sinope: From Diogenes the Cynic to Sanape the Amazon", *Sinope The Results of Fifteen Years of Research Proceedings of the International Symposium*, (7-9 May 2009), Ed. Dominique Kassab Tezgör, Brill, 11-23.
- Can, Şefik (2022), *Klasik Yunan Mitolojisi*, Ötüken Yayınları, 21. Basım, İstanbul.
- Doonan, P. Owen (2004), *Sinop Landscapes Exploring Connection in a Black Sea Hinterlands*, University of Pennsylvania Museum, Philadelphia.
- Dönmez, Şevket (2004), "Yeni Arkeolojik Bulguların Işığında İÖ. 2. Binyılda Sinop", *Belleten*, LXVIII, 251, 1-28.
- Dowden, Ken (1997), "The Amazons: Development and Functions", *Rheinisches Museum für Philologie*, Neue Folge, 140. Bd., H. 2, 97-128.
- Erhat, Azra (2007), *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Erzen, Afif (1953), "Ay Tanrısı Men'in Adı ve Menşei Hakkında", *Belleten*, C. XVII, S. 65, 1-14.
- _____ (1956), "Sinop Kazısı 1953 Yılı Çalışmaları", *Türk Arkeoloji Dergisi*, 6, 69-110.
- Esemenli, Deniz (1990), *Sinop İli Türk Dönemi Mimarisi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İplikçioğlu, Bülent (2015), *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 3. Baskı, İstanbul.
- Koçak, Özdemir (1993), *Eskiçağ Tarihinde Sinope-Başlangıçtan MS 395 Yılına Kadar*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Koçak, Özdemir (2003), "Erken Sinop Yerleşmeleri", *Belleten*, XVII/250, 697-718.
- Leaf, Walter (1916), "The Commerce of Sinope", *The Journal of Hellenic Studies*, 36, 1-15.
- Mansel, Arif Müfid (1971), *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayını, 1. Baskı, Ankara.
- Memiş, Ekrem (2009), *Eskiçağ Tarihinde Doğu-Batı Mücadelesi*, Çizgi Kitabevi Yayını, 4. Baskı, Konya.
- _____ (2012), *Troya ve Troyalılar (Troyalılar Türk müdür?)*, Altınpost Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- _____ (2019), *Eskiçağ Medeniyetleri Tarihi*, Ekin Yayınevi, 5. Baskı, Bursa.
- _____ (2021), "Eskiçağda Doğu-Batı Mücadelesine Kısa Bir Bakış", *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 2021, 8/1, 359-390.
- _____ (2022), *Eskiçağ Türkiye Tarihi*, Ekin Yayınevi, 16. Baskı, Bursa.
- Memiş, Ekrem-Bülbül, Cemil (2019), *Eskiçağda Göçler*, Ekin Yayınevi, 2. Baskı, Bursa.
- Robinson, David (2009), *Ancient Sinope*, *Analecta Gorgiana* 389, Ed. George Anton Kiraz, Gorgias Press, Piscataway.
- Temizkan, Meltem (2024), "Hellen Kolonizasyon Sürecinde Ekonomik Boyut: Sinope Örneği", *Kahramanmaraş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2024, 21/2, 993-1004.
- Temür, Akın (2012), "Antik Çağdan Günümüze Amazonlar", *Samsun Sempozyumu*, (13-16 Ekim 2011), 1, Ed. Prof. Dr. Mahmut Aydın, Doç. Dr. Bekir Şişman, Yrd. Doç. Dr. Selahattin Özyurt, Yrd. Doç. Dr. Hasan Atsız, Samsun Valiliği, Samsun, 69-81.
- Türkan, Ahmet (2012), "Men, Mensis, Moon Ay Tanrı Men, Özellikleri ve Kültü", *Ömer Çapar'a Armağan*, Yayına Hazırlayanlar: Turgut Yiğit, Mehmet Ali Kaya, Ayşen Sina, Hel Yayıncılık, Ankara, 333-348.
- Umar, Bilge (1993), *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Yıldırım, Nazlı (2020), "Mitolojik Kadın Ktisteslere Bir Örnek Olarak Sinope", *Journal of Universal History Studies*, 3/2, 391-405.
- Yıldız, Nuray- Acar, Vedat (2021), "Khalkedon'dan Kolkhis'e: Argonautları Keşfetmeye Yönelik Bir Tur Önerisi", *Turist Rehberliği Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2/1, 75-89.
- Yurdakul, Şenol (2020), "Eski Çağ Kappadokia'sında Beyaz Syrialılar (Leukosyrioi) Kavramı", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 44, 73-84.